

תוכנית הקורס ורשימת קריאה לקורס

סמסטר 1 שנה 2024

בית ספר: בית ספר הארי רדזינר למשפטים LL.B.

סדנת אתגרים חוקתיים בישראל

מרצים/ות:

עו"ד איל ינון eyal.yinon@post.runi.ac.il

פרופ' יניב רוזנאי yaniv.roznai@runi.ac.il

מספר הקורס:	סוג הקורס:	שעות שבועיות:	נקודות זכות:
10584	שיעור	2	2
דרישות הקורס:	קוד קבוצה:	שפת לימוד:	
עבודה מסכמת	241105841	עברית	

נושאי הקורס

בסדנה נתמקד באתגרים חוקתיים בישראל. ננסה להבין, מבחינה מושגית, אילו סוגים של אתגרים חוקתיים קיימים? מה מבחין בין משבר חוקתי למשבר פוליטי? מתי "משבר חוקתי" הופך ל"ריקבון חוקתי"? מהי "כוחנות חוקתית" או "נסיגה חוקתית" ומתי "עימות חוקתי" הופך ל"עימות מכריע"? נבחן האם התנאים בישראל הופכים אותה לחשופה במיוחד או דווקא לחסינה בפני התנועה הפופוליסטית המבקשת לשחוק את הסדר החוקתי-דמוקרטי. בנוסף, ננתח מקרי מבחן שאתגרו את הסדר החוקתי הישראלי: המחלוקת לאחר קום המדינה בשאלת החוקה, פרשת יולי אדלשטיין, שאלת ה"שימוש לרעה" בחוקי יסוד, חוק-יסוד: הלאום, והרפורמה במערכת המשפט.

מטרות הקורס

לדעת לנתח אתגרים חוקתיים שונים באופן מושכל.

מבנה ציון הקורס

נוכחות: חובה.

קריאה: כל שיעור יבוסס על חומרי קריאה המופיעים ברשימת הקריאה. יש להגיע מוכנים לשיעור (שימו לב לחלוקה בין קריאת רשות וקריאת חובה).

מרכיבי ציון: 100% - עבודת גמר.

*הציון הסופי ייחשב כחלף סמינריון במשפטים.

שעות קבלת מרצה

שעות קבלה: בתיאום מראש.

הערות נוספות

הקורס יתקיים בסמסטר א', ימי רביעי, 15:45-17:15 (למעט מספר מפגשים שיתקיימו בין השעות 18:00-19:30).

רשימת קריאה

נושאי השיעור וחומרי קריאה

1. **אתגרים חוקתיים: "משבר חוקתי" (Constitutional Crisis), "ריקבון חוקתי" (Constitutional Rot), "כוחנות חוקתית" (Constitutional Hardball), ו"עימות חוקתי מכריע" (Constitutional Showdowns) 20.12.2023**

קריאה:

Sanford Levinson & Jack M. Balkin, '[Constitutional Crises](#)', 157 University of Pennsylvania Law Review 707-753 (2009).

(Mark [Tushnet](#), '[Constitutional Hardball](#)' 37 John Marshall Law Review 523-554 (2003-2004).

רשות:

Jack M. Balkin, '[Constitutional Crisis and Constitutional Rot](#)' 77 Maryland Law Review 147-160 (2017-2018).

Keith E. Whittington, 'Yet Another Constitutional Crisis?' 43 Wm. & Mary L. Rev. 2093-2149 (2002) (especially 2096-2119).

(Jack M. Balkin, 'Constitutional Hardball and Constitutional Crises' 26(3) QLR 579-598 (2008)

1. A., Posner & A. Vermeule, 'Constitutional showdowns' 156(4) University of (Pennsylvania Law Review 991-1048 (2008) (especially until 1010).

נדיב מרדכי, **שינוי חוקתי בלתי-פורמלי לאחר המהפכה החוקתית** 136-168, 32-56 (חיבור לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, הוגש לסנט האוניברסיטה העברית בירושלים, מרץ 2021).

2. "נסגנות חוקתית" (Constitutional Retrogression) ו"שחיקת הדמוקרטיה" (Democratic Erosion) 27.12.2023

קריאה:

עמיחי כהן ויניב רוזנאי "פופוליזם והדמוקרטיה החוקתית בישראל" **עיוני משפט** מד 87-170 (2021)

יחיאל אורן-הרוש, הרפורמה במערכת המשפט: כתב הגנה, השילוח 33, <https://hashiloach.org.il/the-case-for-the-judicial-reform>

רשות:

גילה שטופלר "חוקתיות סמי-ליברלית ואיזונים ובלמים בדמוקרטיה הישראלית" **עיוני משפט** מד 171-212 (2021)

מיני-סימפוזיום "השתלטות חוקתית בישראל?" (2017) **ICON-S-IL Blog** (עם רשימות של גילה שטופלר, אלון הראל, נדיב מרדכי ויניב רוזנאי, ברק מדינה, עידו פורת ורות גבזון).

3. מחלוקת בן-גוריון - בגין בסוגיית החוקה 3.1.2024

קריאה:

Nir Kedar, 'Ben-Gurion's Opposition to a Written Constitution', 12(1) Journal

(Journal of Modern Jewish Studies 1-16 (2013)

Maya Mark, 'The Road Not Taken - Menachem Begin's Position on the Formation of a Democratic Regime for Israel', 36(2) Israel Studies Review 107-123 (2021) (especially 113-116).

רשות:

שני שניצר "בן-גוריון, בגין והחוקה שלא הייתה" **משפטים** נג (עתיד להתפרסם).

ניר קידר, **בן-גוריון והחוקה: חוקתיות, משפט ודמוקרטיה במשנתו של ראש הממשלה הראשון** (2015) (חלק ראשון)

מליאת הכנסת, [דין וחשבון של ועדת החוקה, חוק ומשפט בדבר חוקת המדינה](#). דברי הכנסת, כרך 4, 20.2.1950, עמ' 808-820.

4. **מוסד היועץ המשפטי לכנסת יחסי כנסת-בית המשפט העליון 10.1.2024**
18:00-19:30*

קריאה:

קרן הורוביץ ואיתי בר-סימן-טוב "[היועץ המשפטי לכנסת ומקומו בהפרדת הרשויות בהליכי החקיקה](#)"
עיוני משפט מד 267-320 (2021).

רבקה וויל "[האם הכנסת זקוקה לעזרתו של בית המשפט?](#)" (5.8.2022 [ICON-S-IL Blog](#)).

רשות:

עמיחי כהן, [מלחמות הבג"ץ - המהפכה החוקתית ומהפכת הנגד](#) 93-224 (2020)

איל בנבנישתי "[בלמים ואיזונים בחסות בית המשפט](#)" **משפטים** לא 97 (2001).

Yaniv Roznai, '[Constitutional Paternalism: The Israeli Supreme Court as Guardian of the](#)
(Knesset' 51(4) VRÜ 352 (2018-2019).

5. **פרשת יולי אדלשטיין 17.1.2024 * 18:00-19:30**

קריאה:

פסיקה:

בג"ץ 2144-20 [התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' יושב ראש הכנסת](#) (23.3.2020).

בג"ץ 2144-20 [התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' יושב ראש הכנסת](#) (25.3.20).

ספרות:

רבקה וויל "[הלכת יולי אדלשטיין וכרונולוגיית יחסי הכוחות בין הכנסת לממשלה בישראל](#)" **עיוני משפט**
מד 321 (2021).

יונתן גרין "[בג"ץ אדלשטיין - הערת פסיקה](#)" **משפטים** יז (2021).

רשות:

Nadiv Mordechay & Yaniv Roznai, '[Constitutional Crisis in Israel: Coronavirus, Interbranch](#)
(Conflict, and Dynamic Judicial Review', [VerfBlog](#) (8.4.2020).

6. **חוק יסוד הלאום 24.1.2024**

לקריאה:

פסיקה:

בג"ץ 5555-18 ח"כ אכרם חסון ו 11- אח' נ' כנסת ישראל (8.7.2021).

רשות:

פרופ' יובל שני, פרופ' ידידיה שטרן (עורכים), **ספר הפרשנות של חוק יסוד: ישראל - מדינת הלאום של העם היהודי** (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2023), <https://www.idi.org.il/books/50417>

7. השימוש לרעה בחוקי יסוד 31.1.2024

קריאה:

יניב רוזנאי "מרמה חוקתית" ICON-S-IL-Blog (31.1.2021),
<https://israeliconstitutionalism.wordpress.com/2021/01/31/%D7%A1%D7%99%D7%9E%D7%A4%D7%95%D7%96%D7%99%D7%95%D7%9F-%D7%91%D7%A0%D7%95%D7%A9%D7%90-%D7%9E%D7%9E%D7%A9%D7%9C%D7%AA-%D7%94%D7%97%D7%99%D7%9C%D7%95%D7%A4%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%A2%D7%95%D7%9C%D7%9D-3/>

שמעון נטף "שימוש לרעה בסמכות השופטת" ICON-S-IL Blog (13.12.2020),
<https://israeliconstitutionalism.wordpress.com/2020/12/7%D7%99%D7%9E%D7%95%D7%A9-%D7%9C%D7%A8%D7%A2%D7%94-%D7%91%D7%A1%D7%9E%D7%9B%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%A9%D7%95%D7%A4%D7%98%D7%AA-%D7%A9%D7%9E%D7%A2%D7%95%D7%9F-%D7%A0%D7%98%D7%A3/>

יניב רוזנאי "מה שווה חוק יסוד אם לא יכולים לשלוט בו? על שימוש לרעה בסמכות המכוננת ונבל ברשות החוקה" ICON-S-IL Blog (28.9.2023), <https://israeliconstitutionalism.wordpress.com/2023/09/28/280923/>

אורי אהרונוסון, דורין לוסטיג, איתי בר-סימן-טוב, עדן ישראלי לוי, רונית לוין-שנות ואיסי רוזן-צבי "כשהמשלה מכוננת לעצמה: חקיקת הסבירות כניצול לרעה של שליטת המשלה בהליך החוקתי כדי לפטור עצמה מחובות משפטיות" ICON-S-IL Blog (27.10.2023), <https://israeliconstitutionalism.wordpress.com/2023/10/27/271023/>

8. הרפורמה במערכת המשפט והיעוץ המשפטי לממשלה 7.2.2024 * 18:00-19:30

בהשתתפות עו"ד אביטל סומפולינסקי, המשנה ליועצת המשפטית לממשלה (משפט ציבורי-חוקתי)

לקריאה:

בג"ץ הסבירות (צפוי להינתן עד לאמצע ינואר 2024).

העתירות והתגובות בעניין ביטול הסבירות:

<https://www.idi.org.il/articles/50635>

9. **הרפורמה במערכת המשפט ונשיא המדינה 14.2.2024**

בהשתתפות **מר עובד יחזקאל**, יועץ מיוחד לנשיא מדינת ישראל

קריאה:

נשיא המדינה מציג את מתווה העם: <https://www.youtube.com/watch?v=y1yzTapjlgA>

מתווה העם של נשיא המדינה, [/https://www.mitve-haam.org/](https://www.mitve-haam.org/)

עמדת פורום המרצים למשפטים בנוגע למשא ומתן המתנהל בבית הנשיא עם פתיחת כנס הקיץ של

הכנסת - #44, https://www.lawprofsforum.org/post/_pp44

תגובת המכון הישראלי לדמוקרטיה ל"מתווה העם" של נשיא המדינה יצחק הרצוג,

<https://www.idi.org.il/articles/48288>

10. **סיכום ומבט לעתיד 21.2.2024 * 18:00-19:30**

Bar-Siman-Tov, Ittai and Hostovsky Brandes, Tamar and Lieblich, Eliav and Roznai, Yaniv and Shinar, Adam, Scholactivism in the Service of Counter-populism: The Case of the Constitutional Overhaul in Israel (October 19, 2023), <https://ssrn.com/abstract=4606912>